

probos

● *Speeltoestellen in bos en natuur*

De meeste beheerders weten wel dat toestellen in speeltuinen aan strenge veiligheidseisen dienen te voldoen, maar hoe zit dat eigenlijk met speeltoestellen in bos- en natuurterreinen? En geldt deze wetgeving ook voor objecten die gebruikt worden als speeltoestel, maar daar eigenlijk niet voor bedoeld zijn? In dit Bosbericht worden de vragen beantwoord die elke beheerder zich zou moeten stellen bij aanleg en onderhoud van (speel)objecten.

Speeltoestellen in bos en natuur

Wel of geen speeltoestel?

Een speeltoestel moet voldoen aan de eisen uit het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen (WAS). De eerste vraag die een beheerder zich dus moet stellen is of een bepaald object door het WAS gezien wordt als speeltoestel. Er is een aantal omstandigheden waaronder een speelobject niet aan het WAS hoeft te voldoen (zie ook figuur 1).

Speeltoestellen die uitsluitend in de sfeer van de particuliere huishouding worden gebruikt, veelal in de achtertuin van een woonhuis, vallen niet onder het WAS. Speeltoestellen op niet vrij toegankelijke terreinen, zoals terreinen van verenigingen of horecagelegenheden, vallen er wel onder. Tijdelijke constructies worden nooit gezien als speeltoestellen en vallen dus niet onder de WAS. Dit kunnen bijvoorbeeld tijdelijke objecten zijn die gebruikt worden ten behoeve van beheers- of onderhoudswerkzaamheden. Ook door kinderen verplaatsbare objecten, zoals takken, stapelbare houtblokken en verplaatsbare zandtafels zijn geen speeltoestellen volgens het WAS.

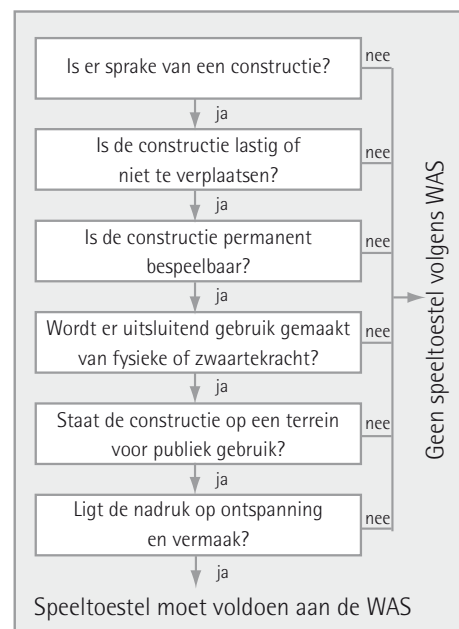
Voor speeltoestellen moet verder sprake zijn van een constructie. Er moet dus sprake zijn van een bewuste verbinding tussen objecten of het object moet doelbewust aangepast zijn met het oog op spelen. Een losliggende boomstam is bijvoorbeeld geen constructie, maar zodra deze is ingegraven, is vastgemaakt aan een ander object of wanneer er bijvoorbeeld treden in zijn gezaagd dan wel.

De tot dusver genoemde criteria zijn nog redelijk eenduidig, maar of de nadruk van een bepaalde constructie ligt op ontspanning en vermaak is moeilijker te interpreteren. De speel functie wordt mede bepaald door de bereikbaarheid ervan voor kinderen, door de plaatsing ten opzichte van reguliere speeltoestellen en het daadwerkelijke gebruik door

kinderen. Bij spelen moet gedacht worden aan klimmen, klauteren, glijden, erop/eronder/ertussendoor bewegen en dergelijke. Het plaatsen van een kunst- of sportobject, stenen of houten muurtjes ter afscheiding die expliciet uitnodigen tot spelen in de nabijheid van een speeltoestel wordt door de wetgever beschouwd als een indirect speeltoestel en daarom is de WAS van toepassing. Meubilair zonder speelelement, wilgentenenhutten, doolhoven en vogeluitkijkplaatsen worden bijvoorbeeld niet gezien als speeltoestel. Boomstammen die bedoeld zijn als stapstenen om door een nat gebied heen te komen, een pont dat bedoeld is om een waterloop over te steken of een kunstobject worden niet gezien als speeltoestel, behalve als ze op een terrein staan met andere WAS-speeltoestellen. Sportobjecten, zoals gebouwde technische hindernissen voor mountainbiken of de ruitersport, vallen niet onder het WAS (m.u.v. skatevoorzieningen en klimwanden).

Wie is verantwoordelijk?

In principe is de eigenaar/huurder van de grond onder het toestel verantwoordelijk voor de veiligheid van een speeltoestel. Die verantwoordelijkheid kan worden overgedragen aan anderen, zoals een scouting- of sportvereniging, maar zorg er dan voor dat dit goed geregeld is en formeel is vastgelegd. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is het bevoegd gezag met betrekking tot de veiligheid van speeltoestellen en kan derhalve wettelijk optreden in het geval de veiligheid van een speeltoestel niet in orde is. Op hun website is meer informatie te vinden over de werking van de WAS (<https://www.vwa.nl/onderwerpen/consumentenartikelen/dossier/speeltoestellen>).

Figuur 1. Wel of geen speeltoestel volgens het reikwijdtebesluit van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)

Wat moet een beheerder doen?

Degene die verantwoordelijk is voor een speeltoestel moet volgens het WAS er voor zorgen dat een speeltoestel bij gebruik geen gevaar oplevert voor de veiligheid of de gezondheid van de mens. Producenten van speeltoestellen richten zich op te verwachten gebruik, maar beheerders moeten zich op het daadwerkelijke gebruik richten. Wat moet precies worden gedaan om dat voor elkaar te krijgen en aan te tonen?

1. Een speeltoestel moet veilig zijn

Of je als beheerder een toestel koopt of zelf bouwt, het toestel moet veilig zijn. Hierbij moet op een groot aantal veiligheidsbeginnen en gevaaraspecten worden gelet. De belangrijkste risico's waarmee bij het ontwerpen, bouwen, installeren en onderhouden van het toestel rekening mee moet worden gehouden zijn: vallen, beklemming, afklem-

ming, snijden, overbelasting en botsen. Daarnaast moet er ook aandacht zijn voor zaken als draagkracht, toegankelijkheid en bereikbaarheid van het toestel in het geval van een ongeluk, brand en interacties met de omgeving (bijv. groeiende bomen). Gezond verstand is erg belangrijk bij het voorkomen van dergelijke risico's, maar er zijn ook allerlei concrete normen ontwikkeld die zijn verankerd in het WAS (NEN-EN 1176). De toepassing hiervan vereist niet alleen kennis van de normen en de daarachter liggende wetgeving, maar ook technisch inzicht, deskundigheid, ervaring en overleg met keuringsinstanties. Het is om deze reden als beheerder niet eenvoudig om zelf (complexe) speeltoestellen te bouwen.

Het gaat veel te ver om de relevante normen te behandelen, maar om enig zicht te geven op de aard ervan, volgt hieronder een aantal voorbeelden:

- Materialen moeten worden afgerond met een straal van 3 mm.
- Scherpe delen en splinters zijn niet toegestaan.
- Leuningen mogen maximaal 6 cm in doorsnede zijn. Laddersporten moeten een gripmaat hebben van 16 tot 45 mm.
- Er mogen op hoogtes van meer dan 60 cm geen openingen voorkomen met een doorsnede tussen 8,9 mm en 23 cm met het oog op hoofdbeklemming, dieper en breder dan 45 mm met het oog op nekbeklemming en tussen 8 en 25 mm met het oog op vingerbeklemming.

2. Een speeltoestel moet gekeurd zijn

Om aan te kunnen tonen dat een speeltoestel aan de eisen van het WAS voldoet, moeten alle speeltoestellen eenmalig worden gekeurd door een aangewezen keuringsinstantie (AKI) en

Deze boomstammen zijn opgestapeld op een speellocatie. De bestemming is dus spelen en het is daarom een speeltoestel volgens het WAS. (foto Keurmerkinstituut)

voorzien zijn van een certificaat. De AKI onderzoekt daarvoor of een speeltoestel voldoet aan de veiligheids- en gezondheidsvoorschriften. De actuele lijst van aangewezen keuringsinstellingen is te vinden op de website van de NVWA. Een beheerder heeft twee mogelijkheden. Ten eerste kan een toestel met een typekeuring worden aangeschaft. Er hoeft dan geen keuring ter plaatse uitgevoerd te worden. Een tweede mogelijkheid is het laten keuren van een speeltoestel na de plaatsing, een zogenaamde eenmalige keuring. Hierbij wordt zowel gelet op het toestel zelf als op de plaatsing. Een eenmalige keuring ligt het meest voor de hand bij een zelfgebouwd speeltoestel. Eventuele aanpassingen aan speeltoestellen, hoe klein ook, kunnen de veiligheid er van aantasten. Ingrijpende aanpassingen (constructieve wijzigingen) kunnen er toe leiden dat het certificaat niet langer van toepassing is en dienen dus altijd te worden doorgegeven aan de instelling die de certificering heeft verricht.

De boomstam is bewerkt met het oog op spelen en daarom een speeltoestel volgens het WAS. (foto Keurmerkinstituut)

3. Het speeltoestel moet deskundig geplaatst zijn

Niet alleen het toestel zelf moet veilig zijn. Ook de montage ervan moet deskundig gebeuren. Bij een gecertificeerd speeltoestel (typekeuring) is de fabrikant verplicht om plaatsingsvoorschriften mee te leveren. Het is belangrijk deze goed op te volgen. Ook moet er aandacht worden besteed aan de omgeving van het speeltoestel. Zo geldt voor elk specifiek speeltoestel een bepaalde valruimte die vrij moet zijn van obstakels die letsel kunnen veroorzaken, zoals boomstronken of afgezaagde takken. Deze zone hoeft dus niet perse helemaal vrij te zijn van obstakels, zolang ze maar geen letsel kunnen veroorzaken. De bodem onder het speeltoestel kan bestaan uit verschillende materialen, zoals gras, grind, boomschors en houtsnippers, zolang maar voldaan wordt aan de velddempingeisen (NEN-EN 1176).

Deze stammen vormen door hun constructie een speeltoestel. Er gelden extra maatregelen in verband met het water. (foto Keurmerkinstituut)

4. Een speeltoestel moet voorzien zijn van een typeplaatje

Elk speeltoestel moet wettelijk voorzien zijn van een typeplaatje. Op zo'n plaatje staan – onuitwisbaar en onlosmakelijk – de naam en het adres van de fabrikant, het bouwjaar, het serie- of typeaanduiding van het toestel en indien van toepassing het serienummer. Zo'n typeplaatje moet dus ook worden aangebracht op een speeltoestel dat zelf gemaakt is.

5. Een speeltoestel moet regelmatig worden onderhouden

Door goed onderhoud moet er voor gezorgd worden dat een speeltoestel veilig blijft. Controleer daarom regelmatig de staat van het toestel. Draai bijvoorbeeld bouten en moeren aan, controleer of er geen slijtage aan kettingen is en/of check de laagdikte van de ondergrond. Eventuele defecten moeten binnen een verantwoorde tijdsduur gerepareerd worden. Als een speeltoestel tijdelijk of permanent niet meer veilig is, zorg er dan voor dat het speeltoestel niet meer toegankelijk is en er een bord geplaatst wordt waarop staat

Gebouwde technische obstakels voor sporters, zoals hier voor mountainbikers, vallen niet onder het WAS, maar het is wel verstandig aan dezelfde eisen te voldoen (foto Bart Makkinga)

dat het (tijdelijk) niet te gebruiken is. Een afzetting met bouwhekken is een geaccepteerde manier om te voorkomen dat het speeltoestel niet meer gebruikt wordt. Met linten afzetten of het uitsluitend plaatsen van een bord is niet voldoende!

6. Een speeltoestel moet regelmatig worden geïnspecteerd

Het is belangrijk dat een speeltoestel minimaal eens per jaar nauwgezet wordt geïnspecteerd. Een beheerder kan voor de inspecties desgewenst een inspectiebureau inhuren. Het is hierbij goed om te realiseren dat er een duidelijk verschil is tussen een inspectie en een keuring. Elke toestel wordt voor of direct na de plaatsing gekeurd door een aangewezen keuringsinstantie. Tijdens een inspectie in de periode daarna hoeft alleen gecontroleerd te worden op zaken van installatie en onderhoud. Een inspectiebureau hoeft niet gecertificeerd te zijn. Het is verstandig om de controles en inspecties ruim van tevoren in te plannen, zodat ze niet vergeten worden.

7. Er moet voor elk speeltoestel een logboek worden bijgehouden

Het WAS vereist dat er per speeltoestel een logboek wordt bijgehouden. Hierin moeten onder andere gegevens over het speeltoestel, de eigenaar/beheerder, opgetreden ongevallen en de uitgevoerde inspecties (incl. geconstateerde gebreken, onderhoud en reparaties) worden vermeld. Een voorbeeld logboek kan worden gedownload op www.allesoverspelen.nl.

Geen speeltoestel, toch veilig

Aandacht voor veiligheid is van groot belang in het werk van een bosbeheerder. Als een object geen speeltoestel is in de zin van het WAS, geldt de zorgplicht die in het Burgerlijk Wetboek is verankerd. Voor deze speelaanleidingen en voor het beheer van de speelnatuurterreinen kan de beheerder het beheer invullen aan de hand van het rapport 'Speelnatuur en veiligheid, richtlijnen en aanbevelingen voor terreinbeheerders'. In dit rapport, dat vrijwel alle keuringsinstanties als handvat gebruiken, is uitvoerig beschreven op welke wijze met speelaanleidingen en met een natuurlijke speelomgeving kan worden omgegaan. Dit rapport sluit nauw aan bij de praktijk van terreinbeheerder. Hiermee kunnen niet alleen speeltoestellen maar ook de speelnatuur op zorgvuldige wijze beheerd en afgestemd worden op het gebruik door kinderen.

Patrick Jansen

Hans Jaspers (Keurmerkinstituut)

Erna van de Wiel (Staatsbosbeheer)

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van deelname aan de Cursus 'Ontwerpen en bouwen van speeltoestellen' van het Keurmerkinstituut en de eigen ervaring bij het bouwen van sportobjecten in bos- en natuurterreinen.